

A cs. és kir. 4. huszárezred 4. századának tevékenysége 1914. augusztus 12-től augusztus 15-ig.¹

A cs. és kir. 1. lovas hadosztály felvonulása során, Cortkóv környékén gyülekezett. A hadosztály parancsnoka *Peteáni Artur* tábornok, vezérkari főnöke Takács-Tolvay József gróf vezérkari őrnagy volt. Maga a hadosztály a cs. és kir. 4., 7., 12. és 14. huszárezredekéből állott. A felvonulás tartama alatt határmegfigyelő és biztosító szolgálatot végzett s a közeli felderítést már augusztus 10-én megkezdte: 12-én pedig a hadosztályparancsnok a távoli felderítésre is gondolt s erre a célra a cs. és kir. 4. huszárezred egyik századát — az én századomat — szemelte ki.

1914 augusztus 12-én délben az 1. lovashadosztálytól a következő parancsot kaptam:

„Lovagoljon ma délután századával Hussyatinba: ott háljon meg s holnap hajnalban a 95. gyalogezred egy gyalog- és egy géppuskásszakaszával egyesülve, nyomuljon be orosz területre, derítse fel a vidéket Csemerovcze, Smotrycz, Tyanna, Jarmolinczy, Proskurov irányában és ha ez megtörtént, Gorodokon át vonuljon be a hadosztályhoz. A fent megjelölt útvonalon tapasztaltakról, azaz az ott történő határvédelmi intézkedésekről, valamint az ezen az előnyomulási vonalon működő ellenséges csapatok erejéről stb. tegyen a hadosztályparancsnoknak jelentést.”

A század 1914 augusztus 12-én 14 órakor indult el és 18 órakor érkezett meg Hussyatinba, hol a határvédelmi szolgálatot végző 14. huszárezred 1. századának védelme alatt meghált. (38 km. menet).

Hussyatinba megérkezve, megteremtettem a kapcsolatot századom és a csendőrség, valamint az itt határvédelmi szolgálatot végző 14. huszárezredbeli századdal és beszereztem az ellenségről ezideig beérkezett híreket. Az aznap este ugyancsak ide érkezett gyalog- és géppuskásszakasz részére 10 parasztszekeret foglaltunk le egy szomszédos majorban s ezeket behozattuk Hussyatinba. Miután feladatunkat és ennek terve-

¹ Hozzá általános térkép 44° 49° Hussyatin és 45° 49° Proskurov.

zett végrehajtási módját megismertettem a tisztekkel, a különítmény nyugovóra tért.

Augusztus 13-án 4 órakor indultunk el Bednarówka felé, mégpedig azért erre, mert itt gázló van a Zbruczon és itt akartunk átkelni a határfolyón. Hussyatinnál különben is csak nehéz harcok árán lehetett volna végrehajtani az átkelést, mivel a magasabb orosz part erősen meg volt szállva — tűzérséggel is — ami nemcsak megnehezítette, hanem valósággal kivihetetlenné tette volna a különítmény vállalkozását. Az előrerendelt felderítőjárőr jelentette, hogy az ellenség a tulsó parton megszállotta a gázlót. A megszálló erejét nem tudta pontosan megállapítani; arcvonalának hosszúságát 200 lépésre becsülte.

A gyalog- és géppuskásszakasz, a Bednarówkától nyugatra elterülő erdőben, szembetámadáshoz fejlődött; a lovaszázad elvonult az erdőben Trojanówka felé, itt leszállott a lóról és oldalbatámadta a Bednarówkánál álló ellenséget. Ez 7 órakor északi irányban visszavonult. A különítmény ekkor átkelt a Zbruczon s a folyó tulsó partján menetalakzatban folytatta útját, miközben ismét megkezdte Csemerówce irányában a felderítést. Egy fél lovasszakasz parancsot kapott, hogy a különítmény baloldalán, az ellenség felőli oldalon haladva, biztosítsa a különítménynek ezt az oldalát s ezenfelül lássa el a felderítést.

A határfolyón történt átkelés közben három huszár elesett, négy gyalogos pedig megsebesült. A halottakat a Hussyatinnban maradt útközetvonat parancsnoka temette el; a sebesülteket az egészségügyi járőr bekötözte és útbaindította Csorkówa.

Patek hadnagy, a gyalogszakasz parancsnoka, aki épen a háború kitörésekor került ki, mint hadnagy a bécsújhelyi akadémiából, rendkívül hősiezen, vitézül viselkedett s noha a fején megsebesült, mégis a különítménynél maradt.

A gyalogsági osztagok rutén legénysége ezidőben még kiváló katonai erényekről tett bizonyosságot.

A parasztszekerek polgári kocsisai közül az első tűzben hárman megszótek; az egyik magával vitte szekereán a géppuskás lövészer felét. Sajnos, elmulasztottam, hogy kellőképen gondoskodjam a kocsisok őrizetéről. Az egészségügyi járőr mellettük volt ugyan, de úgy látszik, nem lépett fel velük szemben elég erélyesen. Ez a mulasztásom a további előnyomulás folyamán megbosszulta magát, mert a szekerek hiánya nehézségeket okozott; Bondarewkában végre három új kocsit szereztem s okulva a tapasztaltakon, kocsisoknak most már nem oroszokat, hanem gyalogosokat osztottam be.

Mikor Csemerówczéhez közeledtünk, az előrerendelt felderítőjárőr jelentette, hogy az oroszok a Zwanczuk folyó keleti partját, széles kiterjedésben, megszállták. A gyalogszakasz újból szemben támadta meg a hídnál az ellenséget, míg egy lovasszakaszt, két géppuskával — utóbbiakat szekéren — a Bercsankától délre fekvő hídnak irányítottam. Mire a géppuskák megkezdték a tüzelést, az ellenség visszavonult előttük. A lovasszakasz és a géppuskák ekkor átkeltek a hídon s a Csemerowczenél álló ellenséget oldalba- és hátbatámadták. A szemben támadó csoport eközben, egy lóról leszállt szakasznak a nyugati partról eszközölt tűzzel való támogatása mellett, átgázolt a folyón. A két oldalról megtámadott ellenség erre visszavonult.

Két gyalogos és egy huszár megsebesült. A sebesülteket a legügyesebb őrmesterem parancsnoksága alá rendelt lovásjárőr kíséretében hátraküldöttem s a járőrnek megparancsoltam, hogy visszatértében hozzon lövőszert. A parancs így hangzott: „A lövőszerpótlást Hussyatinban szerezzé be és holnap 4 h.-ig vonuljon be Tynnába (északra a községtől) a századhoz.“

Elindulásunk idejében a lovasoknak 200, a gyalogosoknak 300 lövésük volt fejenként; a géppuskák egyenként 8 rakasz töltényt hoztak magukkal. A lefolyt két harcban természetesen sok lövőszert fogyott s a további előnyomuláshoz okvetlenül szükség volt ennek pótlására.

A különítmény ezután folytatta az előnyomulást és 13 h.-kor Impolcykot érte el, ahol biztosított megállásban megeettük és megittattuk a lovakat s a legénység is elfogyasztott fejenként egy konzervát.

14 h. 50 m.-kor folytattuk tovább a felderítő előnyomulást. Nemsokára jelentés érkezett, hogy az ellenség Smotriczánál az azonos nevű folyó átjáróit nem szállotta meg s hogy csupán ellenséges lovásjárőröket lehet látni, míg egy erősebb lovascsapat Rudkától északi irányba vonult el. A különítmény akadálytalanul folytathatta az előnyomulást és 20 h.-kor elérte Tynnát. Itt a községtől északra, szabad ég alatt töltötte el az éjszakát, — természetesen kellő biztosítás mellett. Ugyanekkor felderítést végzett egészen Ternawkáig.

A Zbrucz, a Zwanczuk és a Szmotricz folyók mentén, 5—5 km. távolságra egymástól, lovasszakasz erejű őrségek állottak, melyek gyöngé védőláncot alkottak. Ezek közt telefonösszeköttetés volt s ha az ellenség valamelyik őrség előtt felbukkant, hamarosan a veszélyeztetett pontra rendelték 3—4 ilyen őrséget, de ezeknek az ellenállása — különösen a géppuskatűzben — nem volt valami tartós. A lakosság passzívan viselkedett.

A napi menetteljesítmény 60 km. volt s közben két erős harcot vívott a különítmény.

Tynnában egy zsidó elmondta nekem, hogy a cár előző napon Proskurówban 3—4 hadtestet esketett fel és hogy Jarmolincziben sok gyalogság és tűzérség van. Erről azonban nem küldöttem hátra jelentést, mivel erre a célra erős járőrt kellett volna útbaindítanom s óvakodtam attól, hogy a különítményt gyengítsem.

A különítmény most már 100 km.-re távolodott el a hadosztálytól. Lövészer dolgában igen gyengén állottunk, s bizonytalan volt, hogy a pótlás hamarosan és idejében megérkezik-e? Ezenfelül nyilvánvaló volt, hogy az ellenség országában beljebb haladva, mindig erősebb és erősebb ellenességgel találkozunk, más szóval, hogy igen nehéz harcok előtt állunk. Ezért magamhoz rendeltem a századomhoz beosztott Czzynek Ervin főhadnagyot és a gyalogszakasz parancsnokát s megbeszéltem velük a teendőket és terveimet.

Czzynek Ervin főhadnagy az eddigi harcokban az elővéd parancsnoka volt s igen észszerűen és higgadtan viselkedett. Vitéz magatartásával a legénységnek jó példát mutatott s parancsnokának igazi támasza volt. A legénység a nagy menetteljesítmények, az erős harcok és a kánikulai hőség következtében, igen fáradt volt. A tiszteknek ezért egész éjjel ellenőrizniök kellett a biztosító osztagokat, nehogy ezeknek a legénysége elaludják s az oroszok meglepjék és elfogják az egész különítményt.

Augusztus 14-én 4 h.-kor, Bergleiter hadnagy parancsnoksága alatt, egy 15 főből álló lovasjárőrt Solotkowczy—Jarmolinczi irányába indítottam, mégpedig azzal a paranccsal, hogy 10 h.-ra vonuljon be Aleksiniecznél a századhoz, amelyet a község mellett elterülő erdőben talál meg. Ez volt az egyetlen, nagyobb távolságra küldött járőr és ez se tért vissza többé a századhoz.

14-ére az volt a tervem, hogy előrenyomulok Jarmolinczin át, Aleksiniecznél pihenőt rendelék el és közben egy fél lovasszázadot géppuskákkal előrerendelek Proskurow felé felderítésre: a továbbiakat a felderítés eredményétől akartam függővé tenni. A beérkezett hírek alapján úgy ítélt meg a helyzetet, hogy az előnyomulást Proskurow irányában nem folytathatom. Mivel 5 h.-ig a lövészerpótlás nem érkezett meg, az országúton északi irányban haladtunk tovább.

Ekkor Tynnától nyugatra két kozák ezredet és tűzérséget láttunk menetelni északi irányban Kalinki felé. Ezek egyáltalán nem biztosították a jobb oldalukat. Megállapítottuk, hogy Skazince magasságában, az országút mindkét oldalán, géppuskákkal ellátott gyalogság ásta be magát. A különít-

mény ekkor letért az országútról és Skazince felé haladt, majd átment ezen a községen s már-már elérte a Nw. Sielőtől délre elterülő erdőt, mikor az országút felől tüzet kapott. Sikerült mégis veszteség nélkül elérniük az erdőt. A különítmény ezután Balakiry felé kanyarodott és ekkor Jarmolinci irányából ágyútüzet kapott. Most egy földhullámtól fedve haladtunk tovább Δ 551 magaslati pont felé, mégpedig a lovasszakaszok lóháton, csatárlánchban: a gyalogszakasz szekéren követte őket az úton. Egy lovasszakaszt kirendeltem Aleksiniec felé a különítmény oldalának biztosítására.

Amint a Δ 551 magaslati pontot megközelítettük, erős géppuska- és puskatüzet kaptunk s közben lövéseket hallottunk Balakiry keleti szegélyéről is. A magaslatról jövő tüzelés azért ért teljes meglepésszerűen, mert láttam, hogy a parasztok a magaslattól keletre, a legnagyobb nyugalommal rakosgatják kazlakba a learatott gabonát s így egyáltalán nem gondolhattam arra, hogy az oroszok, embereik életét veszélyeztetve, löni fognak ránk. Amint bebizonyosodott, az oroszok nem sokat törődtek a köztük és a különítmény között szorgoskodó muzsikok épségével és a parasztok, mintegy 40—50 ember, férfiak, asszonyok, gyermekek vegyest, ott hullottak el földieik golyóitól.

Minden oldalról géppuska- és puskatüzet kaptunk. Csapdába kerültünk. Az ellenség áteresztette az elővédet és a járőröket, hogy annál nagyobb eredménnyel üthessen rajta a különítmény zömén.

A ló nélkül maradt huszárok s a gyalogság ekkor rajvonalba fejlődtek, a lovasok pedig megrohanták az ellenséget s átvágták magukat az állásokon. Parancsom ez volt: „Szétszóródní és (mutattam) Zyszcincze környékén gyülekezni!” Az orosz gyalogság szemlátomást nagyon meg volt lepve a rohamtól, mert a katonák behúzódtak a lövészlyukakba és égfelé tartott puskacsővel lövöldöztek.

A gyalogszakasznak a következő parancsot adtam: „Leszállani; a lovasszázadtól balra, lépcsőzve keletfelé előnyomulni és követni a századot.”

A lovasszázad Zyszcinczétől 1 km.-re nyugatra gyülekezett. A különítmény előző napon 150 fő létszámmal indult el s most mindössze 70 ember jelent meg a gyülekező helyen. Az imént leírt alkalommal a lovasszázadnak 22 fő vesztesége volt, de sok ló elhullott az ellenség tűzében ezenfelül is. Ezeknek lovasai gyalogszerrel és későbbben érkeztek meg a gyülekező helyre.

A gyalogság szintén áttörte az ellenség vonalát és rajvonalba Zyszcinczétől délre nyomult előre nyugati irányban. A gyalogsághoz lovagoltam és itt értesültem, hogy

Patek hadnagy elesett s a géppuskatűzben még mintegy 30 ember esett el, vagy maradt sebesülten a csatatéren; egy géppuska is odaveszett. A különítmény most a megmaradt 20 gyalogossal Csernavodiig menetelt. A gyalogosok gyalogszerrel követték a lovasokat, mivel a szekerek elmaradtak. Itt — Csernavodinál — a gyalogosok újból szekerre ültek s a különítmény déli irányban Wk. Levada Karabczyjewka felé vonult vissza. 9 sebesült szekéren követte. A biztosításra utóvédet rendeltem ki.

A legutóbbi harcban kb. egy zászlóalj gyalogság és egy üteg állott a különítménnyel szemben; az elővéd különben már Jarmolinczy felé való előnyomulása közben látott egy zászlóaljat, mely ettől a községtől déli irányban haladt. Ezek a csapatok a Proskurówhan álló főcsapat előreküldött részei lehettek. A különítmény Karabczyjównál átkelt a Zwancsukon és ettől északnyugatra, az erdőben elrejtőzve, pihent. A 9 sebesültet Karabczyjówban bekötötték.

A különítmény az erdőben biztosítva etetett, itatott; a legénység étkezett s azután Skazince irányában újból megkezdte a felderítést. Az egyik járőr 14 h.-kor jelentette, hogy egy lovashadosztály Jarmolinczyból Gorodok felé menetel. Erős orosz járőrök visszavonulásra kényszerítették ezt a járőrt. Ez Aleksiniecznél kereste a reggel ebbe az irányba előreküldött tisztijárőrt, de nem találta meg. Mint később kiderült, ez utóbbit az oroszok elfogták.

Blum Döme egyéves önkéntes a harcokban lováról lemaradt 14 huszárral és 5 gyalogos katonával augusztus 23-án, Bucsacsnál bevonult a hadosztályhoz. 8 napig tartott míg ez a derék önkéntes, az ellenséges országban, csupán éjjel menetelve s nappal elrejtőzve, átvágta magát az orosz katonasággal teleszórt területen. Ezért megkapta a nagy ezüst vitézségi érmet. Blum különben a háború folyamán főhadnagysáig vitte fel s az ezred egyik legkiválóbb és legbátrabb járőrparancsnokává nőtte ki magát. Később megkapta még az arany vitézségi érmet, két Signum Laudist és a III. osztályú katonai érdemkeresztet is. 1916 júliusában a Styr és Stochod közt vívott harcokban hősi halált halt.

A különítmény a fogytán levő lővőszerre, az emberek és a lovak elesigázott állapotára, valamint a sebesültekre való tekintettel, feladatának hátralévő részét már nem tudta volna megoldani s ezért elhatároztam, hogy nem folytatom felderítő útamat Gorodokig — mint parancsom hangzott — hanem Hussyatinton át, bevonulok a hadosztályhoz. A különítmény 16 h.-kor elindult Skipcza felé, itt átkelt a folyón s Wisznievczik felé vette útját, hogy Impolczikon és Csemerowcezen át, bevonuljon a hadosztályhoz. Amint a völgyből

a magaslatra értünk, egy orosz lovasdandárt és 8 löveget pillantottunk meg, melyek Wiszniewczik felől Werbiczna irányában haladtak az úton. A távolság különítményem és az ellenség között mindössze 600 lépés volt. Az oroszok elővédje lóháton ülve kezdte löni a különítményt, mely a kissé délre elterülő erdőbe vonult, itt leszállott a lóról és rajvonalba fejlődött az erdő szegélyén. Rövidesen tűzharc fejlődött ki itt s megszólaltak a különítmény géppuskái is. Ekkor az orosz lovasdandár végezrede hátra fordult, szintén leszállott a lóról és rajvonalba fejlődött, de nem nyomult előre, hanem megelégedett azzal, hogy egy üteggel lövette az erdőt s közben több lovasosztagot küldött ki — a látszat szerint — a különítmény bekerítésére.

Eközben tanulmányoztam a térképet s amennyire lehetett, a térszint is s ennek eredményeképen elhatároztam, hogy a Wiszniewcziktől délre és nyugatra elterülő erdőségekben visszavonulok Impolczik felé. Elrendeltem, hogy ha a különítményt visszavonulása közben széjjelszórják, éjjélig Impolczik nyugati szegélyén gyülekezzenek. A sebesültek szekerét telitalálat érte, 6 ló elhullott az ellenség tűzében s a géppuska is elhallgatott. Az elesettek számát nem tudtam megállapítani, mert ebben a visszavonulás megakadályozott. A sebesültekről se tudtam gondoskodni, mivel az ellenség üldözte a különítményt.

Az orosz tűzéréség tűze temérdek veszteséget okozott. Az én lovamat is három srappelldarab érte, de azért elvitt célunkig.

A visszavonulást járőr nagyságú osztagokkal kezdtem meg. Legelőbb a 15 gyalogost indítottam útnak. 10 perc múlva a lovasok fele követte őket Czynk főhadnagy vezetése alatt, majd kis idő múlva én is elindultam a többi lovassal. Így három lépcsőben szakítottuk meg a harcot s a különítmény elkerülte azt, hogy az ellenség bekerítse és elfogja. Az e napi menetteljesítmény 56 km. volt.

A különítmény a Mazurówka és Zawadówka között elterülő erdőben gyülekezett. A megjelent lovasok száma mindössze 50 volt.

Az ellenség egy ideig járőrökkel üldöztetett és figyeltetett minket, de később ezek is visszavonultak.

A sötétség beálltaig a különítmény az erdőben rejtőzött el, az orosz lovasdandár pedig elvonult északnyugati irányba. Este járőröket küldtem a csataterre, hogy szedjék össze és szállítsák hátra a halottakat és a sebesülteket, de ezek senkit se találtak; úgy látszik, az oroszok már elszállították a csataterren maradt katonáimat.

A különítmény — a lovasok és a lovak teljes kimerült-

sége következtében, valamint lövészer hiányában — további tevékenységre képtelen volt. Ezért a sötétség beálltával Be-rezankán és Zielován át visszavonult a határ felé. Hussya-tint azért kellett elkerülni, mert egy járőr már előbb jelen-tette, hogy nagyobb ellenséges csapatok vannak ebben a galíciai községben. A különítmény Zielovánál 15-én 4 h.-kor tűzzel rajtaütött egy kozák századon, amely kitért előre-észak felé; üldözésére azonban — kimerültségünk követ-keztében — gondolni se lehetett.

15-én 9 h.-kor elértük Tlustenkiét s itt biztosítva száll-lásba vonultunk. Én, állami telefonon, jelentést tettem a hadosztályparancsnokságnak a felderítés eredményéről s a gyalogszakaszból megmaradt 15 embert, egy őrmester pa-rancsnoksága alatt, ezredéhez küldöttem vissza.

Mivel a lovashadosztály Kameniec-Podolsk irányában akart előnyomulni, azt a parancsot kaptam, hogy különít-ményemmel 15-én Losiaczon töltsen el az éjszakát, 16-án meneteljek Skalára és itt lássam el a határ védelmét mind-addig, míg a hadosztály ide vissza nem tér. A menettelje-sítmény ez alkalommal 50 km. volt.

A különítmény 12 h.-kor érte el Losiaczot s innen más- nap, a lovashadosztállyal együtt, Skalára menetelt. Itt há-rom napi pihent és a póttesttől épen beérkezett kiegészítő osztagból létszámát kiegészítették, úgy, hogy a század augusztus 20-án ismét harcrakészen állott a hadosztály kö-telékében. A lovasszázad legényei közül a leírt események-ben véghezvitt teljesítményeikért hármat a nagy, kettőt pedig a kis ezüst vitézségi éremmel tüntettek ki. A század-parancsnok megkapta a III. osztályú katonai érdemkeresz-tet. Czynk főhadnagy pedig a bronz érdemérmét.

Aki ebből a példából a következtetéseket és a tanulsá-got levonja, az bizonyára helyesen is fogja fel a fenti ese-mények leírásában követett célokat, mely nem egyéb, mint az az igyekezet, hogy ne engedjük nyomtalanul eltűnni a legutóbbi háborúban szerzett tapasztalatainkat, ellenkező-leg, okuljunk rajtuk, hogy ne legyünk kénytelenek a jövő háborújában ismételten hatalmas véráldozatok árán meg-tanulni azt, amit már egyszer megtanultunk s így tudnunk is kellene.

A Harcászati Szabályzat I. füzet, 14. §-a a távoli felder-ítésre vonatkozó részében, a 187. pontban, a felderítő osz-tag és a főcsapat közti távolságot egy napi menetben szabja meg. A szóbanforgó esetben ezt nem tartották be, miértis a felderítő osztag keservesen nélkülözte a főcsapat támogatását akkor, amikor előnyomulása, nagyobb ellenséges csapatok ellenállása következtében, megakadt. A Harcászati Szabály-

zat ugyan *kivételes esetekben* nagyobb távolságot megengedhetőknek mond a felderítőosztag és a főcsapat között, de nagy kérdés, hogy tud-e a több napi járásra előreküldött felderítőosztag — kiváltképen ellenséges országban — eredményesen működni. Mert hiszen az összeköttetés fenntartása, a jelentések hátraküldése és a lövészer pótlása, bizonyára komoly nehézségekbe fog ütközni.

Legjobb, ha a felderítőosztag járőrei 10—15 km.-re haladnak az osztag előtt s ezeknek határozott utasításokat adunk a *közeli* felderítésre. Az *osztagok* alkotják a *felderítés gerincét*. Ezeknek kb. 10—10 km. szélességű sávokat kell felderíteniök és megtisztítaniök az ellenségtől, abban az esetben, ha a járőrök nem bírnanak vele. A legfeljebb egy napi menettávolságra következő lovas főcsapatnak viszont a felderítőosztagot kell támogatnia, ha ennek előnyomulása, a nagyobb ellenség ellenállása következtében, megakad.

A most tárgyalt esetben nem küldhettünk hátra jelentéseket, mivel teljesen el voltunk szigetelve a főcsapattól; a Jarmolynczinél elénk bukkant nagyobb ellenség ellenállását a magunk erejéből nem tudtuk megtörni. A nagy távolság következtében hasztalan vártunk elfogyott lövészerünk pótlására is.

A különítmény parancsnoka nem küldött ki messzemenő felderítőjárőröket, mert ezt nem találta helyesnek. Hogy mennyire igaza volt, bizonyítja az, hogy az egyetlen messzire előreküldött tisztijárőr, az ellenség fogságába esett. Az ilyen járőrök kiküldése ma már meghaladott dolog s a Harcászati Szabályzat I. füzet 185. pontja is azt mondja, hogy célszerűbb, ha azt a feladatot, melyet valamikor ezek oldottak meg, ma a repülőkre bizzuk.

A háború előtti elvek és a Harcászati Szabályzatnak a felderítésre vonatkozó rendelkezései között az a főeltérés, hogy a régi szabályzat a felderítést a harcot elkerülve akarta végrehajtani, az új Harcászati Szabályzat pedig (I. füzet, 172. pont) *támadó szellemben* kívánja megoldani a felderítést és ezért a felderítőosztagokat (186. pont) gyalogsággal, kerékpárosokkal, páncélgépkocsikkal, lövegekkel és rádióval látja el. Jó lenne, ha a felsoroltakon kívül, a repülőkkal való kapcsolat céljából, nappalra vászonjelzőkkel, éjjelre pedig fényjelzőkkel is felszerelnék felderítő osztagainkat. Ilyen módon könnyebben össze lehetne hangolni a légi felderítést a földivel.

A lövegek beosztása dolgában a háború arra tanított, hogy a felderítőosztag gyakran kerülhet olyan helyzetbe, melyben a tűzérség támogatására szorul; amikor csupán ennek a fegyvernemnek nagy tüzelő erejével tudja a nagyobb erő ellen-

állását megtörni s így feladatát eredményesen megoldani, amit az ellenséggel való szoros érintkezés közben a Harcászati Szabályzat (I. füzet 173. pont) is, csupán a tűzérsséggel ellátott különítménytől vár el.

Példaként megemlítem, hogy 1915 szeptemberében századommal, 2 löveggel és 2 géppuskával, a Poléziában való előnyomulás közben, Komarówból, felderítésre Czartoryskba küldtek ki. Útközben, Nowosielkinél egy orosz lovas ezredre bukkantam, melynek géppuskái is voltak. Ez az ellenség szívósan ellenállott mindaddig, míg tűzérsségem lőni nem kezdett. Ekkor azonban nyomban megszakította a harcot s megkezdte a visszavonulást Czartorysk felé. A különítmény egészen a Styrig üldözte ezt az ellenséget, sőt visszakergette a folyó tulsó partjára s így biztosította a főcsapat tűzér megfigyelőinek másnapra az igen kedvező figyelő állásokat, melyek azon a területen voltak, amelyeket a különítmény tisztított meg az ellenségtől.

Ha az a felderítőosztag, mellyel 1914 augusztusában elindultam, egy osztályból és egy lovasütegből áll — mint az oroszoknál szokásos volt — bizonyára jobban oldotta volna meg feladatát és nagyobb eredményt ér el. Megbízhatóbb jelentéseket küldhetett volna Proskurów környékéről, mert akkor lett volna annyi tűzereje, hogy az ellenség minden fegyvernemből álló, előretolt biztosító részeit áttörje, a főcsapat közelebe férkőzzék s mindemellett a visszatérés is könnyebb és veszélytelenebb lett volna.

Az elmondottakból következik, hogy a járőrnek és az osztagnak ott kell megtámadnia az ellenséget, ahol épen reábukkan. Feladatuk az, hogy foglyokat ejtsenek és visszaszorítsák az ellenség előretolt csapatrészeit, hogy tűzerejükkel széttépjék az ellenség leplező és felderítő övét s hogy lehetőleg a főcsapat közelebe férkőzzenek. A felderítés kezdetén igen fontos, hogy a parancsnok helyesen parancsoljon, mert ettől függ a jelentések pontossága és értéke. Azt lehet mondani, hogy minden vezető olyan jelentéseket kap, amilyeneket parancsaival kiérdemelt. A *különítmény-* és a *járőrök* parancsnokainak ugyanis pontosan tudniok kell, hogy mit tudunk idáig az ellenségről; a mi csapatainkból mi vagy mik nyomulnak a különítménnyel és osztagaival párhuzamosan előre: *első sorban tudniok kell azonban, hogy mi a vezető szándéka, mert az előreküldött felderítők csak ebben az esetben tudják helyesen megítélni, hogy mely mozzanatokról kell okvetlenül jelentést küldeniök és hogy egyáltalán kell-e jelenteniök, talán még akkor is, ha semmit se láttak.*

A Harcászati Szabályzat (I. füzet 20. §.) a felderítőosztagok és járőrök magatartására kimerítő útmutatást ad; még

se végzek talán egészen fölösleges munkát, hogyha néhány háborús tapasztalatot fiatalabb bajtársaim elé tárok, nehogy a feledés leple borulhasson rájuk.

Felderítő osztagok ne vigyenek magukkal előjegyzéseket vagy naplókat. A különítményeket bőven el kell látni drótvágóollókkal. Az előbb leírt alkalommal a különítményt nem tárták el ilyenekkel, minek következtében az orosz határmenti községeket összekötő telefonhálózat megrongálása sokáig tartott, nagy fáradságba került és nehézségbe ütközött. A német lovasság is keservesen nélkülözte ezeket a belga- és a francia harctercken.

A felderítő osztagok éjjeli előnyomulásától nem lehet sok eredményt várni. Ez legfeljebb arra jó, hogy az éjszaka leple alatt közelférközzünk az ellenséghez s hajnalra jó megfigyelő pontokat érjünk el. Mivel az ellenség éjjel kivétel nélkül mindig az úton nyomul elő, álló figyelőőrsök kitünő szolgálatot tehetnek, de csupán akkor, ha a jelentések közvetítése kifogástalanul működik. Éjjel nem látunk s így csak hallószervünkre vagyunk utálva. Ezért okvetlenül szükséges, hogy teljes csendben legyünk. Felderítőosztagok csak a legnagyobb óvatossággal használják villanylámpáikat.

Ellenséges országokban számolni kell a lakosság viselkedésével is. Ahol a nép alázatos, előzékeny, ott valószínűleg távol van még az ellenség; ahol fölényes, zord arcokat látunk, ott az ellenség közelétre, vagy arra kell következtetnünk, hogy a lakosság már értesült az ellenséges katonaság közelgésétől. A lakosság kegyetlenkedése esetén, vagy ha egyes házakból katonáinkra lőttek: okvetlenül megtorlást kell alkalmazni. Tanácsos tűszokat szedni és kihirdetni, hogy ha bármi történik, ezek életükkel fizetnek a lakosság cselekedeteiért. A távíró-vezetékeket szét kell rombolni. A kerékpárokat el kell szedni. A falvakban a lakosságot két oldalt gyalogosok kísérik „kész“-ben vitt puskákkal. Az olyan házakat, melyekből a csapatra lőttek: fel kell perzselni. 1914 augusztus 9-én Csemmerowczen egy tizennégyes huszár holttestét megcsonkították. Mikor augusztus 12-én különítménnyel ezen a községen átvonultam, büntetésből felperzseltettem a bíró házát.

Falvakban, laktáborokban háltni, nem szabad. Harcászati Szabályzatunk egyedül álló, félreeső tanyákat, erdőrészeket ajánl erre a célra. A megfigyelést és a biztosítást azonban nem szabad elhanyagolni. Mielőtt a csapat éjjeli szállására megy, gyalogos őroket kell kiállítani; ezek ássák be magukat. A telefonvezetékeket meg kell keresni és meg kell rongálni. A lakókat be kell zárni s gondoskodni kell egy második kijáratról is. A legénység tartsa kezeügyében fegyvereit. Éjjel

fegyverrel és géppuskával kell védekezni. A riadóra pontos intézkedéseket kell adni és ki kell állítani a riadóőröket. Az előnyomulás közt váratlanul ellenséges tűzbe került járőrök ne vágtsanak egyenesen hátrafelé, azaz a lövések irányában, hanem igyekezzenek szétszóródva kikerülni a szórás területét s azután a legközelebbi fedezék mögött gyülekezzenek.

Felderítő úton nagyon fontos, hogy jól lovagolt lovaink legyenek. A teljesen engedelmes, jól ugró, a felülésnél nyugodtan álló ló, sohase fogja cserbenhagyni lovasát. Helytelen lenne, ha most, azért mert a lovasságot különben is sokoldalúan kell kiképeznünk, elhanyagolnánk a lovaglást és a lóidomítást. A jól lovagolt, engedelmes ló mit sem veszít a jövő háborújában sem, mert úttalan vidéken, amilyen a mi valószínű harctereinken sűrűn akad, nem lehet őt egészen géppel helyettesíteni. Természetes, hogy a gyalogkiképzésre a legnagyobb súlyt kell vetni, hogy a huszár eredményesen tudja használni a karbélyát és az ásóját.

Erdőben úgy kell haladni, mint a vadász szokott. A jó vadászok mindig jó felderítők. Erdőben tökéletes csendben kell lenni és puha úton kell lovagolni. Figyeljük meg a patanyomokat, lovaink patanyomait pedig magunk után húzott ágakkal, tüntessük el. Átvágásokban nézzünk jobbra-balra, gyakran álljunk meg és hallgatózzunk. A fákra tegyünk jeleket, hogy visszafelé könnyen megtaláljuk az utat. Használjunk delejtűt és figyeljünk a madarak magatartására. Ha az erdő szélére érünk s el akarjuk azt hagyni, tegyünk úgy, miként a vad szokott: kémleljük ki a látóhatárt s az erdő széleit és csak ezután lépünk ki a szabad térségre.

A gyalogság szekeren szállítása nem bizonyult célszerűnek, nem felelt meg tökéletesen, mert a szekerek nehezebben és lassabban haladtak a lovasoknál s nem egyszer kerékkötői voltak a különítménynek. A keleti harctereken a gyalogságot, a kövezett úton kívül, sehölse lehet majd gépkocsin szállítani, miért is a felderítő különítmények tűzerejét célszerűbben nem gyalogsággal és kerékpárral, hanem géppel és sok löveggel kell a jövőben növelnünk.

Ha már most, az elmondottak után, a különítménynek ismertetett tevékenységét mai harcelveinkkel összehasonlítjuk, látjuk, hogy ez, a beosztott gyalogság és a géppuskák segítségével, több ízben meg tudta törni az ellenség ellenállását; mivel azonban tűzérsege nem volt, nem férközhetett az ellenség főcsapatának közelébe.

A különítmény — ellentétben az akkoriban dívó elvekkel, — már 1914-ben a lovas és a gyalogharcnak egyesítésével igyekezett felderíteni: ez sikerült is mindaddig, míg

az ellenség nem kezdett olyan nagy ellenállást kifejteni, amelyet a különítmény, meglévő tüzerejével, nem tudott többé megtörni. Ekkor lett volna szükség arra, hogy a lovashadosztály főcsapata kéznél legyen, segítsen a különítménynek, hogy ez áttörhesse az ellenség leplező- és biztosító övét és így megközelítse az ellenség főerejét. Ezzel a különítménnyel egyidőben az ezrednek egy másik századát is felderítő útra küldötték, mégpedig Skala-Kam Podols irányába; ez azonban nem tudott átjutni a határon, mivel nem volt elegendő tüzereje.

A felderítés eredménye a következő megállapítás volt:

Két lovashadosztály előnyomulása délről északnyugatnak és keletről nyugatnak, Gorodok felé. Ezt látással állapítottuk meg.

Több hadtest gyülekezése Proskurównál. Ezt a lakosság bemondata alapján tudtuk meg.

A cár augusztus 9-én megjelent a csapatok esküjénél.

Biztosító csapatokat Jarmolinczy vonalában észleltünk.

A határtól számítva 50—55 km. mélységben sem erősebb biztosító csapatok, sem különösebb védelmi rendszabályok nem voltak.

*

Nagy kérdés, hogy ez a különítmény, melyet 140 km. távolságra küldtek előre az ellenséges országba s amely itt teljesen és kizárólag csupán a maga erejére volt utalva, visszatérhetett volna egyáltalán, nem semmisül-e meg utolsó emberig, ha az ellenség élénken tevékenykedik, nem pedig olyanképen, mint az oroszok tették? Tekintettel lovasságunk csekély számára, nagyon meg kell fontolnunk a jövőben, hogy az az eredmény, melyet ilyen távoli felderítő alkalmazásától várhatunk, felér-e azzal a nagy veszteséggel, amely feladatának megoldása közben minden bizonnyal éri?

Nagy Aurél.

Források: Poseck: Der Aufklärungsdienst der Kavallerie.

„ Die deutsche Kavallerie in Belgien und in Frankreich 1914.